

ВОЗНЮК О. В.

студент 3-го курсу факультету екології і права ЖНАЕУ, спеціальність «Правознавство», м. Житомир, Україна

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ ОБ'ЄКТИ ТА ЇХ РЕСУРСИ

Власність як економічна категорія є найбільш ефективним і гарантованим засобом реалізації економічних інтересів громадян, їх окремих груп та суспільства в цілому у галузі виробництва та задоволення споживчих потреб. У соціальному житті відносини власності виступають як відносини між людьми у процесі привласнення ними матеріальних благ, здійснення їх обміну, розподілу та споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб. Тому сутність відносин власності полягає в їх соціальному характері, оскільки відносини власності не можуть існувати поза суспільством. В результаті закріплення економічних відносин у правових нормах виникає право власності як юридична категорія.

Правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб (ч. 1 ст. 316 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року № 435-IV2). Відповідно до ст. 321 Цивільного кодексу України право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом. Примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів

суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього та повного відшкодування їх вартості, крім випадків, встановлених цивільним законодавством. Привласнюючи конкретну річ, власник тим самим усуває від неї всіх інших осіб, вступаючи в такий спосіб у відносини з ними. Особа, яка є власником майна, безпосередньо впливає на це майно, спираючись на закон. Право власності безстрокове. Усі інші особи зобов'язані утримуватися від вчинення будь-яких дій, що порушують право власності [1, с.21-22].

Право власності на природні ресурси можна розглядати в об'єктивному та суб'єктивному значеннях. Сукупність правових норм, що регулюють відносини власності на природні ресурси, утворюють право власності на природні ресурси в об'єктивному змісті. Відносини права власності на природні ресурси є предметом низки галузей національного права, а саме: конституційного, цивільного, земельного, лісового, фауністичного тощо.

Право власності на природні ресурси в суб'єктивному змісті – це сукупність повноважень власника щодо володіння, користування та розпорядження природними ресурсами.

Об'єктами права власності на природні ресурси в Україні є земля, ліс, вода, надра, тваринний та рослинний світ, а також природні території, які знаходяться під особливою охороною [2, с.149]. Природні ресурси найчастіше представляють собою майнові об'єкти. Проте, вони є не тільки джерелами матеріального збагачення, але й середовищем життєдіяльності людини. Саме тому екологічне законодавство встановлює чіткі природоохоронні обов'язки природокористувачів, регламентує особливі умови використання природних ресурсів у зв'язку з встановленням особливих правових режимів їх охорони (наприклад, при створенні природних парків чи заказників, встановленні водоохоронних зон навколо водойм та ін.) тощо. У випадку, якщо власник передає природні ресурси в користування іншим особам на нього покладається обов'язок забезпечити контроль за виконанням природокористувачем положень законодавства про раціональне використання природних ресурсів, їх відновлення та охорону. Законодавством також встановлені обмеження в сфері розпорядження природними ресурсами, які виражаються у визначенні його особливого порядку та меж, що обумовлено необхідністю суміщення економічних та екологічних інтересів суспільства. Прикладом зазначеного є правила реєстрації угод з землею, встановлення максимальних розмірів земельних ділянок та цільового характеру їх використання, обмеження обігу сільськогосподарських земель тощо. Деякі природні ресурси взагалі виключені із цивільного обігу, оскільки знаходяться у виключній державній власності (вода, надра) [3, с.109]. На сьогодні з цивільного обігу виключені і землі сільськогосподарського призначення. З даною позицією законодавця важко погодитися. Приватна власність забезпечує стабільність і добробут суспільства. Однією з найбільших проблем права приватної власності на землю в нашій державі залишається мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення. Ще за часів Римської імперії головною складовою змісту відносин права власності було право розпорядження. Власник землі повинен мати змогу вирішувати її юридичну долю. Лише тоді можна говорити про те, що селянин є справжнім господарем землі [4, с. 289].

Підсумовуючи розглянуті положення про право власності на природні об'єкти у природноресурсових законах, слід звернути увагу на те, що між ними існують суттєві розбіжності, не пов'язані з особливостями самих природних об'єктів та їх ресурсів. Видається, що причина полягає у тому, що концепція народної належності природних багатств не дотримується як універсальна основа забезпечення правового регулювання відносин природноресурсової власності. Крім того, окремі природноресурсові закони після прийняття Конституції не зазнали відповідних змін і перегляду.

Список використаних джерел:

1. Курило В.І., Моторіна Т.С. Основи земельного права України: Навч. посіб. / За заг. ред. В.З. Янчука. – К.: Магістр-XXI сторіччя, 2006. – С. 21-22.

2. Панченко М.І. Цивільне право України: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006. – С. 149.

3. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. навч. закладів / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов та ін.; За ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. – Х.: Право, 2009. – С. 109.

4. Бондарчук Н. В. Проблеми права власності на землю в Україні / Н. В. Бондарчук // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 3. – С. 289–292.